

VLEERMUISONDERZOEK GRIFTWEG DE KLOMP

VLEERMUISONDERZOEK GRIFTWEG DE KLOMP

Oktober 2011

M. van Delft
K. van Bochove

In opdracht van:

Plugo B.V.

Beesdseweg 3-18
4104 AW Culemborg
Tel: 0345-753275 / 753246
Email: info@bureau-viridis.nl
Http: www.bureau-viridis.nl
KvK-nummer: 11055787
BTW-nummer: NL821239119.BO1
Loonbel.-nummer: NL83222315.LO1

Colofon

© Ecologisch Adviesbureau Viridis BV, Culemborg

Contactpersoon: M. van Delft

Tekst en samenstelling: M. van Delft

Veldwerk: K. van Bochove

Foto's in rapport: K. van Bochove

Foto voorblad: K. van Bochove

Projectnummer: 2011-46

Wijze van citeren: Delft, M. van & K. van Bochove, 2011. Vleermuisonderzoek Griftweg De klomp. Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V., Culemborg.

In opdracht van: Plugo B.V.

Contactpersoon: Dhr. W.H. Wolswinkel

Status: Definitief 6-10-2011

Ondertekening: Th. de Jong, Directeur Paraaf:

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever zoals hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, druk, internet, fotokopie of andere wijze zonder schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en Ecologisch Adviesbureau Viridis, noch mag het zonder deze toestemming voor een ander doel gebruikt worden dan waarvoor het vervaardigd is.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is niet aansprakelijk voor vervolgschade, alsmede schade die voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Ecologisch Adviesbureau Viridis. De opdrachtgever vrijwaart Ecologisch Adviesbureau Viridis voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Ecologisch Adviesbureau Viridis is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

Inhoud

1	Inleiding	5
1-1	Aanleiding en context	5
1-2	Doel	5
2	Wettelijke bescherming van soorten	6
3	Gebiedsbeschrijving	7
3-1	Beschrijving onderzoeksgebied	7
3-2	Ligging ten opzichte van beschermde gebieden	8
4	Methode	9
4-1	Onderzoek vleermuizen	9
4-2	Overige soortgroepen	9
5	Resultaten van het onderzoek	11
5-1	Vleermuizen	11
5-2	Overige soortgroepen	12
5-3	Conclusie	12
6	Eindconclusie	13
6-1	Ontheffingsaanvraag	13
6-2	Aanbevelingen	13
7	Literatuur	14
	Bijlage I: Mogelijkheden voor vogels en vleermuizen bij nieuwbouw	15

1 INLEIDING

1-1 Aanleiding en context

Plugo B.V. is voornemens om twee varkensstallen te slopen ten behoeve van een functiewisseling. De uitvoering van de plannen kan gevolgen hebben voor eventueel voorkomende (beschermde) flora en fauna zoals vleermuizen en broedvogels. Uit een reeds uitgevoerde quickscan (Janssen en Smits, 2011) is gebleken dat het niet uit te sluiten is dat vleermuizen in de stallen aanwezig zijn. Er dient nader onderzoek plaats te vinden naar de aanwezigheid van vleermuizen in de te slopen schuren. In gebouwen kunnen zich (kraam)kolonies van vleermuizen bevinden. Alle in Nederland voorkomende vleermuizen zijn strikt beschermd. Ze staan in tabel 3 van de Flora- en faunawet (FF-wet) en zijn opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Daarnaast zal tijdens het vleermuisonderzoek gekeken worden naar de aanwezigheid van broedvogels in de te slopen schuren. Om overtredingen van de verbodsbepalingen van de FF-wet te voorkomen is het noodzakelijk om de aanwezigheid van beschermde soorten zo compleet mogelijk in beeld te brengen.

Plugo B.V. heeft Ecologisch Adviesbureau Viridis B.V. gevraagd een vleermuisonderzoek uit te voeren in het kader van de Flora- en faunawet.

1-2 Vraagstelling

De uitvoering van de plannen heeft mogelijk gevolgen voor de eventueel aanwezige vleermuizen. Om goed voorbereid te zijn op een mogelijk noodzakelijke ontheffingsaanvraag van de Flora- en faunawet wil Plugo B.V. antwoord op de volgende vragen:

- Zijn in de te slopen stallen strikt beschermde soorten aanwezig?
- Zo ja, welke soorten zijn dat?
- Wat zijn de effecten van de sloopwerkzaamheden op die soorten?
- Welke maatregelen moeten worden getroffen om overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet te voorkomen?
- Is het noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen?

2 WETTELIJKE BESCHERMING VAN SOORTEN

De Flora- en faunawet is alleen (met uitzondering van de zorgplicht) van toepassing op de in de wet aangewezen beschermde soorten. Dit zijn alle van nature in Nederland voorkomende zoogdiersoorten (met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis), alle soorten amfibieën en reptielen, bepaalde soorten vissen (met uitzondering van soorten van de Visserijwet 1963) en alle van nature op het Europese grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Bovendien is een aantal planten- en diersoorten aangewezen als zijnde beschermde soorten. De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om er voor te zorgen dat de in het wild levende soorten zoveel mogelijk 'met rust gelaten' worden.

Op 21 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur betreffende artikel 75 van de FF-wet van kracht geworden. Hierbij wordt onderscheid tussen de soorten aangebracht, waarbij de volgende groepen worden onderscheiden:

1 'Algemene soorten'

Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een vrijstelling wordt verleend. Er behoeft geen ontheffing van Art. 75 van de FF-wet te worden aangevraagd. Wel is op de ingrepen de zorgplicht van toepassing. De zorgplichtbepaling houdt in dat een ieder voldoende zorg in acht neemt voor de in het wild levende planten en dieren, evenals voor hun directe leefomgeving.

2 'Overige soorten'

Voor deze soorten geldt dat bij ruimtelijke activiteiten geen ontheffing Art. 75 van de FF-wet behoeft te worden aangevraagd, mits de activiteiten worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Zolang een dergelijke gedragscode nog niet is geformuleerd zijn ruimtelijke activiteiten met betrekking tot deze soorten wel ontheffingsplichtig.

3 'Bijzondere soorten'.

Dit zijn soorten die vermeld staan in bijlagen van de Habitatrichtlijn, alle vogelsoorten en enkele op de Rode Lijsten vermelde soorten. Voor deze soorten geldt dat voor ruimtelijke ingrepen een ontheffing aangevraagd moet worden van Art. 75 van de FF-wet. Deze ontheffing zal getoetst worden aan drie criteria:

- Is er sprake van een in bij de wet genoemd belang;
- Is er een alternatief, zo ja, dan geldt dat het alternatief uitgevoerd dient te worden. Zo nee, dan wordt de ingreep aan de wet getoetst;
- De geplande ingreep doet geen afbreuk aan de duurzame staat van instandhouding van de soort.

3 GEBIEDSBESCHRIJVING

3-1 Beschrijving onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de Griftweg 17 in De klomp en bestaat uit twee leegstaande varkensschuren met een totale oppervlakte van 1000 m². In figuur 1 wordt een overzicht van de te slopen schuren weergegeven. De varkensschuren worden gesloopt in het kader van een functie verandering.

Figuur 1: Overzicht van de te slopen schuren (Bron: Google Earth)
— : Begrenzing onderzoeksgebied.

3-2 Ligging ten opzichte van beschermde gebieden

Het onderzoeksgebied ligt binnen een straal van 3 kilometer van het Natura2000-gebied Binnenveld. Het is niet waarschijnlijk dat de voorgenomen sloopwerkzaamheden een negatieve invloed zullen hebben op de aangewezen natuurwaarden van het Natura2000-gebied. Het uit gebruik nemen van varkensstallen zal eerder een positief effect hebben op nabij gelegen natuurgebieden. Het is niet nodig om een natuurtoets in het kader van de Natuurbeschermingswet uit te voeren. Dit geldt ook voor de gronden in de omgeving die zijn begrensd als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De sloopwerkzaamheden zullen geen negatieve invloed hebben op de waarden van de EHS. Het is niet nodig een Nee, tenzij-toets uit te voeren voor dit project.

Een toets in het kader van de Flora- en faunawet volstaat.

4 METHODE

De sloopwerkzaamheden hebben mogelijk gevolgen voor strikt beschermde soorten zoals vleermuizen en broedvogels. Hieronder wordt de toegepaste onderzoeksmethode beschreven.

4-1 Onderzoek vleermuizen

Vleermuizen overwinteren in vorstvrije, vaak vochtige ruimtes. Na de winterslaap trekken de dieren naar de zomerverblijven. Daar worden eind mei, begin juni de kraamkolonies bezet. Dit zijn overwegend plaatsen die gelegen zijn op het zuiden of zuidwesten, in ieder geval plaatsen die snel opwarmen. De keuze van de kolonieplaatsen is soortspecifiek. Sommige soorten, bijvoorbeeld de rosse vleermuis vormt kolonies altijd in boomholtes, andere soorten als laatvlieger en gewone dwergvleermuis zitten bijna altijd in gebouwen. In de kraamperiode wordt regelmatig van kolonieplaats gewisseld. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het aantal parasieten in de kolonieplaats. Kolonies worden o.a. gevonden in spouwmuren, onder dakpannen, onder het dakbeschot, achter boeiplanken en houten betimmeringen. Voorwaarde is dat de plaats gemakkelijk opwarmt. Naast de aanwezigheid van kolonieverblijfplaatsen zijn de stallen onderzocht op de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen van vleermuizen. In de paarperiode (augustus/september) zoeken de mannetjes een plek op vanwaar ze roepend proberen de vrouwtjes te lokken om te paren. Deze plaatsen worden ook gezien als vaste rust- en verblijfplaatsen door het bevoegd gezag en zijn strikt beschermd.

Het onderzoek heeft tijdens drie nacht/ochtendbezoeken op 2 en 15 juni en 23 augustus 2011 met behulp van een batdetector plaatsgevonden. Vleermuizen oriënteren zich met behulp van echolocatie. De dieren zenden reeksen van ultrasone geluiden uit. De weerkaatsing (echo) van het geluid op objecten vangt de vleermuis weer op met zijn oren waardoor hij plaats, omvang, beweging etc. van het object kan bepalen en zich een beeld van de omgeving kan vormen. De geluiden zijn soortspecifiek.

De uitgezonden ultrasone geluiden zijn voor mensen maar zeer beperkt hoorbaar. Daarom worden deze geluiden met behulp van een zogenaamde batdetector omgezet naar voor mensen hoorbare geluiden.

Hiermee zijn vrijwel alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten herkenbaar. Een uitzondering hierop zijn de gewone baardvleermuis en de brandtsvleermuis. Deze zijn niet aan de hand van hun echolocatiegeluid te onderscheiden (Helmer et al., 1988).

4-2 Overige soortgroepen

Tijdens het vleermuisonderzoek is ook onderzoek verricht naar andere groepen zoals broedvogels, planten en amfibieën.

Alle vogels zijn strikt beschermd. In de broedperiode zijn ook nesten van vogels beschermd. Van een aantal vogelsoorten zijn de nesten het gehele jaar beschermd. Het betreft soorten van de zogenaamde Vogellijst zoals

die door het Ministerie van EL&I wordt gehanteerd (zie kader). Tijdens het onderzoek is speciaal aandacht besteed aan de aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van broedvogels zoals gierzwaluw en huismus.

Vogellijst

De meeste vogels gebruiken hun nest slechts eenmalig voor de voortplanting. Elk jaar bouwen de dieren een nieuw nest op meestal een andere locatie. Nesten van deze vogels zijn slechts gedurende het broedseizoen beschermd. Er zijn echter ook vogelsoorten waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn en waarop de verbodsbepalingen van artikel 11 van de FF-wet het gehele jaar van toepassing zijn. Er worden 5 categorieën onderscheiden:

1. Vogels waarvan de nesten ook buiten het broedseizoen als vaste rust- en verblijfplaats gebruikt worden (voorbeeld: steenuil).
2. Koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: gierzwaluw en huismus).
3. Vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar en kerkuil).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen. (voorbeeld: buizerd en ransuil).
5. In de Vogellijst worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5: vogels die weliswaar terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of in de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders vestigen. **De nesten van de soorten uit categorie 5 zijn buiten het broedseizoen niet beschermd**

Na het ochtendbezoek is gezocht naar overige strikt beschermde soorten, zoals amfibieën, reptielen, planten en insecten. Tevens is het onderzoeksgebied onderzocht op de aanwezigheid van voor strikt beschermde soorten geschikte biotopen.

5 RESULTATEN VAN HET ONDERZOEK

De resultaten van het onderzoek uitgevoerd op 2 en 15 juni en 23 augustus 2011 worden hierna besproken.

5-1 Vleermuizen

In de te slopen gebouwen zijn geen spouwmuren aanwezig waar vleermuizen in kunnen verblijven. De openingen in de muur ten behoeve van de ventilatie zijn te groot en te open voor vleermuizen. Deze openingen bieden niet voldoende beschutting om als verblijfplaats te dienen maar deze gaten kunnen eventueel gebruikt worden als invliegopeningen om de schuren binnen te gaan. Mogelijk kunnen vleermuizen verblijven tussen de nauwe spleten en kieren van de balkconstructies in de stallen. Er is vrijwel geen betimmering aan de buitenzijde van de stallen aanwezig waar vleermuizen achter kunnen kruipen.

De eventuele mogelijke verblijfplaatsen tussen de balkconstructies zijn tijdens het veldbezoek onderzocht en er zijn geen sporen aangetroffen die mogelijk wijzen op vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Ook zijn er geen in- of uitvliegende vleermuizen waargenomen tijdens de vleermuisonderzoeken.

Op 2 juni 2011 werd een overvliegende gewone dwergvleermuis waargenomen. Op 15 juni 2011 werden drie foeragerende gewone dwergvleermuizen en een foeragerende laatvlieger waargenomen. Tijdens het onderzoek naar paarverblijfplaatsen op 23 augustus 2011 zijn enkele overvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn geen roepende mannetjes waargenomen. De overvliegende en foeragerende vleermuizen werden steeds op een laat tijdstip waargenomen. Dit wijst erop dat er geen kolonieplaatsen of paarverblijven in de onderzochte stallen aanwezig zijn maar dat de dieren ergens anders vandaan komen. Waarschijnlijk hebben de overvliegende en foeragerende vleermuizen kolonieverblijfplaatsen in gebouwen in de omgeving van het onderzoeksgebied.

De gewone dwergvleermuizen en laatvlieger die zijn aangetroffen gebruiken de omgeving rond de stallen waarschijnlijk om te foerageren tijdens de vlucht van verblijfplaatsen naar foerageergebied en weer terug. De stallen zullen als foerageergebied niet van groot belang zijn voor de overvliegende vleermuizen. De omgeving van het plangebied is ook geschikt als foerageergebied voor vleermuizen en het plangebied zelf zal na de sloop van de stallen toegankelijk en beschikbaar blijven als foerageergebied. De sloop van de stallen heeft geen negatief effect op vleermuizen. Er zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen aanwezig in de stallen en het onderzoeksgebied is niet van essentieel belang als foerageergebied voor vleermuizen.

5-2 Overige soortgroepen

Tijdens het onderzoek zijn geen broedvogels of nesten van broedvogels aangetroffen in de te slopen stallen.

Ook zijn er geen andere strikt beschermde soorten planten of dieren aangetroffen in het onderzoeksgebied. Voor al deze soorten ontbreken geschikte biotopen geheel.

5-3 Conclusie

- Tijdens het onderzoek zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.
- Gewone dwergvleermuis en laatvlieger zijn overvliegend en foeragerend waargenomen. De stallen zijn niet van essentieel belang als foerageergebied voor deze soorten;
- Er zijn geen jaarrond beschermde broedvogels aangetroffen in de te slopen stallen;
- Strikt beschermde soorten van overige soortgroepen zijn niet aangetroffen en worden gezien het ontbreken van geschikte biotopen ook niet verwacht.

6 EINDCONCLUSIE

6-1 Ontheffingsaanvraag

Tijdens de onderzoeken zijn geen vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen en nesten van jaarrond beschermde vogels aangetroffen in de stallen. Wel wordt de omgeving rond de stallen gebruikt als foerageergebied door enkele gewone dwergvleermuizen en laatvlieger. De stallen zijn niet van essentieel belang als foerageergebied voor deze vleermuizen. De sloopwerkzaamheden hebben geen negatieve effecten op strikt beschermde soorten. Het is niet noodzakelijk om een ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. De stallen kunnen zonder problemen worden gesloopt.

6-2 Aanbevelingen

Met een aantal eenvoudig uitvoerbare maatregelen kunnen bestaande woningen of eventuele nieuwbouw geschikt gemaakt worden voor broedvogels en vleermuizen. Op deze manier wordt bijgedragen aan het behoud van een aantal afnemende soorten zoals vleermuizen, huismus en gierzwaluw. In bijlage 1 van deze rapportage worden enkele maatregelen beschreven.

7 LITERATUUR

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992.

Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Uitgeverij KNNV, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K., & Bongers, W., 1997

Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Uitgeverij KNNV Uitgeverij

Dietz, C., O. von Helversen & D. Nill, 2009

Vleermuizen, Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion Natuur, Zoogdiervereniging.

Janssen, G.W. en C. Smits, 2011

Notitie Schouw schuren (Griftweg en kromme Steeg te Ede).

Websites:

www.waarneming.nl

www.zoogdieratlas.nl

Bijlage 1: Mogelijkheden voor vogels en vleermuizen

Bij herbouw en nieuwbouw kunnen maatregelen genomen worden om de gebouwen aantrekkelijker te maken voor vogels en vleermuizen.

Gierzwaluwen

Voor gierzwaluwen zijn er diverse nestmogelijkheden in de handel. Voor gebouwen met dakpannen kunnen speciale gierzwaluwpannen met invliegopening gebruikt worden. Het dak moet vanwege het gevaar van oververhitting wel naar het noorden of oosten gericht zijn en het liefst steiler zijn dan 45°.

Bij nieuwbouw met platte daken kunnen gierzwaluwkasten gebruikt worden die aan de gevel worden gehangen of worden ingemetseld. Er zijn onder andere neststenen van houtbeton beschikbaar. Aangezien gierzwaluwen koloniebroeders zijn dienen meerdere stenen of pannen bij elkaar geplaatst te worden met voldoende tussenruimte.

Bronnen: www.gierzwaluw.com
www.gierzwaluwbescherming.nl
www.reszto.nl
www.vivara.nl

De gierzwaluwenkast "Artidomus" wordt ingemetseld. Foto's: Reszto.

Huismussen

Ook voor huismussen kan nestgelegenheid aangebracht worden. Bij daken met dakpannen kan bijvoorbeeld aan de dakvoet de "Vogelvide"® worden ingebouwd om een kolonie te huisvesten. Deze kast met twee openingen per meter kan over de gehele breedte van het dak worden aangebracht. Er zijn ook koloniekasten beschikbaar die ingemetseld kunnen worden in een nieuwe muur.

Bronnen: www.vogelbescherming.nl (zoekterm vogelvide)
www.waveka.nl

Vleermuizen

Om gebouwen voor vleermuizen aantrekkelijk te maken is het vooral van belang dat spouwmuren beschikbaar zijn. Dat kan bijvoorbeeld door het open houden van stootvoegen.

Ook kunnen vleermuiskasten ingebouwd worden. Tot nu toe maken alleen gewone dwergvleermuizen hiervan gebruik en als winterverblijfplaats en voor kraamkolonies zijn ze niet of nauwelijks geschikt. Er komen echter steeds meer interessante inbouwvoorzieningen op de markt (med. E. Korsten). Als besloten wordt tot het plaatsen van kasten is het verstandig deskundig advies in te winnen voor de betreffende situatie. Ook kan eventueel een kast aan de buitenkant van een gebouw geplaatst worden. Op de foto staat een externe kast aan een gebouw in Tilburg waar een kraamkolonie van gewone dwergvleermuizen gebruik van maakt. In plaats van een externe kast kan echter beter een ingebouwde vleermuisvoorziening aangebracht worden.

Bronnen: www.vleermuis.net.
www.vleermuizenindestad.nl
www.natuurbericht.nl

Externe vleermuiskast aan een gebouw in Tilburg. In 2009 werden hier ruim 250 uitvliegende gewone dwergvleermuizen geteld. Als kasten kunnen worden ingebouwd verdient dat echter sterk de voorkeur.
Foto: Erik Korsten.